Rhifedd

Y Cyfnod Sylfaen

<table>
<tr><th colspan="2"></th><th>Dosbarth derbyn</th><th>Blwyddyn 1</th><th>Blwyddyn 2</th></tr>
<tr><th>Llinynnau</th><th>Elfennau</th><th>Mae plant yn gallu:</th><th>Mae plant yn gallu:</th><th>Mae plant yn gallu:</th></tr>
<tr><td rowspan="3">Datblygu ymresymu rhifyddol</td><td>Adnabod prosesau a chysylltiadau</td><td colspan="3">• trosglwyddo sgiliau mathemategol i weithgareddau chwarae a’r ystafell ddosbarth
• adnabod camau i gwblhau’r dasg neu gyrraedd datrysiad
• dewis mathemateg a thechnegau priodol i’w defnyddio
• dewis a defnyddio ffeithiau rhif a strategaethau meddwl perthnasol
• dewis cyfarpar ac adnoddau priodol
• defnyddio gwybodaeth a phrofiad ymarferol yn sail wrth amcangyfrif</td></tr>
<tr><td>Cynrychioli a chyfathrebu</td><td colspan="3">• defnyddio ieithwedd arferol ac ieithwedd fathemategol i siarad am eu syniadau a’u dewisiadau eu hunain
• cyflwyno’u gwaith ar lafar, ar ffurf llun ac ysgrifen, a defnyddio amrywiaeth o ffyrdd i gyflwyno data a gasglwyd
• dylunio a mireinio dulliau anffurfiol, personol o gofnodi, gan symud tuag at ddefnyddio geiriau a symbolau mewn brawddegau rhif</td></tr>
<tr><td>Adolygu</td><td colspan="3">• defnyddio strategaethau gwirio syml i benderfynu a yw atebion yn rhesymol
• dehongli atebion yng nghyd-destun y broblem ac ystyried a yw atebion yn synhwyrol
• dehongli gwybodaeth a gyflwynir ar ffurf siartiau a diagramau syml a dod i gasgliadau priodol</td></tr>
<tr><td rowspan="5">Defnyddio sgiliau rhif</td><td>Defnyddio ffeithiau rhif a’r berthynas rhwng rhifau</td><td>• cyfrif hyd at 10 o wrthrychau’n ddibynadwy
• darllen ac ysgrifennu rhifau hyd at 10 o leiaf
• cymharu a rhoi rhifau yn eu trefn hyd at 10 o leiaf</td><td>• cyfrif hyd at 20 o wrthrychau’n ddibynadwy
• darllen ac ysgrifennu rhifau hyd at 20 o leiaf
• cymharu a rhoi rhifau yn eu trefn hyd at 20 o leiaf
• defnyddio ffeithiau rhif o fewn 10, h.y.:
– dyblu a haneru (e.e. 4 + 4)
– bondiau o 10 (e.e. 6 + 4)</td><td>• cyfrif setiau o wrthrychau drwy eu rhoi mewn grwpiau o 2, 5 neu 10
• darllen ac ysgrifennu rhifau hyd at 100
• cymharu a rhoi rhifau 2 ddigid mewn trefn
• galw i gof ffeithiau rhif hyd at 10, er mwyn deillio ffeithiau eraill, h.y.:
– dyblu a haneru (e.e. 40 + 40)
– bondiau o 10 (e.e. 60 + 40)
• galw i gof tabl 2, 5 a 10 a’u defnyddio i gyfrifo problemau syml</td></tr>
<tr><td>Ffracsiynau, degolion, canrannau a chymarebau</td><td></td><td></td><td>• canfod haneri a chwarteri mewn sefyllfaoedd ymarferol</td></tr>
<tr><td>Cyfrif yn y pen ac yn ysgrifenedig</td><td>• cyfuno dau grŵp o wrthrychau er mwyn canfod ‘faint sydd yna yn gyfan gwbl?’
• tynnu gwrthrychau i ffwrdd er mwyn canfod ‘faint sydd ar ôl?’</td><td>• adio a thynnu rhifau wrth ddatrys problemau sy’n cynnwys hyd at 10 gwrthrych
• defnyddio strategaethau ‘cyfrif ymlaen’ i adio 2 gasgliad, gan ddechrau gyda’r rhif mwyaf (e.e. 8 + 5)</td><td>• canfod gwahaniaethau bach o fewn 20 drwy ddefnyddio strategaethau ‘cyfrif ymlaen’
• galw i gof ffeithiau rhif hyd at 10 a gwerth lle i adio a thynnu rhifau mwy (e.e. 24 + 4, 30 + 5, 34 +10)</td></tr>
<tr><td>Amcangyfrif a gwirio</td><td></td><td>• cynnig amcangyfrif synhwyrol ar gyfer nifer o wrthrychau y gellir eu gwirio drwy gyfrif</td><td>• defnyddio strategaethau gwirio:
– adio eto mewn trefn wahanol
– defnyddio haneru a dyblu o fewn 20</td></tr>
<tr><td>Arian</td><td>• defnyddio darnau arian 1c, 2c, 5c a 10c i dalu am eitemau</td><td>• defnyddio gwahanol gyfuniadau o arian i dalu am eitemau hyd at 20c
• canfod beth yw’r cyfanswm a rhoi newid o 10c</td><td>• defnyddio gwahanol gyfuniadau o arian i dalu am eitemau hyd at £1
• canfod beth yw’r cyfanswm a rhoi newid o luosrifau 10c</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Defnyddio sgiliau mesur</td><td>Hyd, pwysau (màs) a chynhwysedd</td><td>• defnyddio’r cymariaethau canlynol yn uniongyrchol:
– hyd, uchder a phellter, e.e. hirach/byrrach na
– pwysau (màs), e.e. trymach/ysgafnach na
– cynhwysedd, e.e. yn dal mwy/llai na</td><td>• defnyddio unedau ansafonol i fesur:
– hyd, uchder a phellter
– pwysau (màs)
– cynhwysedd (e.e. mae’r jwg yn dal 8 cwpanaid)</td><td>• defnyddio unedau safonol i fesur:
– hyd, uchder a phellter: gan ddefnyddio metrau, hanner metrau neu gentimetrau
– pwysau (màs): defnyddio kilogramau neu bwysau 10 gram
– cynhwysedd: cymharu cynwysyddion drwy ganfod faint y gellir eu cynnwys ynddynt; cyflwyno’r litr</td></tr>
<tr><td>Amser</td><td>• defnyddio amseryddion i ddeall treigl amser, e.e. amseryddion tywod
• defnyddio cysyniad amser yn gysylltiedig â’i weithgareddau bob dydd</td><td>• defnyddio unedau amser safonol i ddarllen faint o’r gloch yw hi ar glociau analog a chlociau digidol
• defnyddio’r cysyniad o amser yng nghyswllt eu gweithgareddau beunyddiol ac wythnosol a thymhorau’r flwyddyn</td><td>• dehongli ‘hanner awr wedi’ ‘chwarter wedi’ a ‘chwarter i’ ar gloc analog
• darllen oriau a munudau ar gloc digidol 12-awr
• dangos synnwyr datblygol o hyd tasgau a digwyddiadau beunyddiol</td></tr>
<tr><td>Tymheredd</td><td>• defnyddio cymariaethau uniongyrchol wrth ddisgrifio’r tymheredd, e.e. poeth/oer</td><td>• defnyddio geiriau disgrifio ar gyfer ystod o dymheredd, e.e. oerach/poethach</td><td>• cymharu’r tymheredd dyddiol drwy ddefnyddio thermomedr syml (°C)</td></tr>
<tr><td>Arwynebedd a chyfaint
Ongl</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Defnyddio sgiliau data</td><td>Casglu a chofnodi data
Cyflwyno a dadansoddi data
Dehongli canlyniadau</td><td>• didoli a dosbarthu gwrthrychau drwy ddefnyddio un maen prawf
• cofnodi casgliadau drwy ddefnyddio marciau, rhifau neu luniau.</td><td>• didoli a dosbarthu gwrthrychau drwy ddefnyddio mwy nag un maen prawf
• casglu gwybodaeth drwy bleidleisio neu ddidoli a chyflwyno ar ffurf lluniau, gwrthrychau neu luniadau
• llunio rhestrau a thablau syml yn seiliedig ar y data a gasglwyd.</td><td>• casglu a chofnodi data o:
– restrau a thablau syml
– diagramau
– graffiau bloc
– pictogramau lle bo’r symbol yn cynrychioli un uned
• echdynnu a dehongli gwybodaeth o restrau, tablau, diagramau a graffiau.</td></tr>
</table>

© Hawlfraint y Goron Mehefin 2012

Rhifedd

Cyfnod Allweddol 2

Llinynnau	Elfennau	Blwyddyn 3	Blwyddyn 4	Blwyddyn 5	Blwyddyn 6
		Mae dysgwyr yn gallu:	Mae dysgwyr yn gallu:	Mae dysgwyr yn gallu:	Mae dysgwyr yn gallu:
Datblygu ymresymu rhifyddol	**Adnabod prosesau a chysylltiadau**	• trosglwyddo sgiliau mathemategol i amrywiaeth o gyd-destunau a sefyllfaoedd bob dydd • adnabod y camau a'r wybodaeth briodol sydd eu hangen er mwyn cwblhau'r dasg neu gyrraedd datrysiad • dewis mathemateg a thechneg briodol i'w defnyddio • dewis a defnyddio offer ac unedau mesur addas • dewis strategaeth feddyliol neu ysgrifenedig priodol a gwybod pryd mae'n briodol defnyddio cyfrifiannell • amcangyfrif a delweddu maint wrth fesur a defnyddio'r unedau cywir			
	Cynrychioli a chyfathrebu	• egluro canlyniadau a gweithdrefnau'n glir drwy ddefnyddio ieithwedd fathemategol • mireinio dulliau anffurfiol o gofnodi cyfrifiadau ysgrifenedig, gan symud i ddulliau cyfrifo ffurfiol pan fydd wedi datblygu digon i wneud hynny • defnyddio nodiant, symbolau ac unedau mesur priodol • dewis a llunio siartiau, diagramau a graffiau priodol a chanddynt raddfeydd addas			
	Adolygu	• dewis o blith ystod gynyddol o strategaethau gwirio er mwyn penderfynu a yw atebion yn rhesymol • dehongli atebion yng nghyd-destun y broblem ac ystyried a yw'r atebion yn synhwyrol, gan gynnwys yr hyn y mae'r cyfrifiannell yn ei arddangos • defnyddio data i ddod i gasgliadau, a sylweddoli y gall rhai casgliadau fod yn gamarweiniol			
Defnyddio sgiliau rhif	**Defnyddio ffeithiau rhif a'r berthynas rhwng rhifau**	• darllen ac ysgrifennu rhifau hyd at 1 000 • cymharu ac amcangyfrif gyda rhifau hyd at 100 • defnyddio strategaethau meddwl i alw ffeithiau rhif i gof o fewn 20 • galw tabl lluosi 2, 3, 5 a 10 i gof a'u defnyddio i ddatrys problemau lluosi a rhannu syml • lluosi rhifau â 10	• darllen ac ysgrifennu rhifau hyd at 10 000 • cymharu ac amcangyfrif gyda rhifau hyd at 1 000 • defnyddio ystod o strategaethau medwl i alw tabl lluosi 2, 3, 4, 5, 6 a 10 i gof a'u defnyddio i ddatrys problemau rhannu • lluosi a rhannu rhifau â 10 a 100	• darllen ac ysgrifennu rhifau hyd at 100 000 • cymharu degolion 1 lle degol a 2 le degol • defnyddio amrywiaeth o strategaethau meddwl i alw tabl lluosi 2, 3, 4, 5, 6, 8 a 10 i gof a'u defnyddio i ddatrys problemau rhannu • lluosi a rhannu rhifau a degolion â 10 a 100	• darllen ac ysgrifennu rhifau hyd at 1 miliwn ac i 3 lle degol yng nghyd-destun mesuriadau • defnyddio amrywiaeth o strategaethau meddwl i alw tablau lluosi i gof hyd at 10 x 10 a'u defnyddio i ddatrys problemau rhannu • lluosi rhifau a degolion â lluosrifau 10, *e.e. 15 x 30, 1.4cm x 20*
	Ffracsiynau, degolion, canrannau a chymarebau	• defnyddio haneri, chwarteri mewn cyd-destunau syml, *e.e.* $\frac{1}{2}$ *o 20* • haneru rhifau 2 ddigid yng nghyd-destun rhif, arian a mesuriadau • canfod symiau ffracsiwn yn gysylltiedig â'r ffeithiau sy'n hysbys am dablau, *e.e.* $^{1}/_{3}$ *o 18,* $^{1}/_{5}$ *o 15*	• haneru rhifau 3 digid yng nghyd-destun rhif, arian a mesuriadau • canfod symiau ffracsiynol drwy ddefnyddio ffeithiau hysbys am dablau, *e.e.* $^{1}/_{6}$ *o 30cm* • adnabod mai amryw o rannau sy'n creu rhif cyfan yw ffracsiynau, *e.e.* $^{2}/_{3}$, $^{3}/_{10}$	• defnyddio'r ddealltwriaeth o gywerthedd ffracsiynau a degolion syml wrth fesur a chyfrifo, *e.e.* $\frac{1}{2} = 0.5$, $^{1}/_{10} = 0.1$ • cyfrifo symiau ffracsiwn yn seiliedig ar ffracsiynau unedol, *e.e.* $^{1}/_{8}$ *o 24 = 3, felly* $^{5}/_{8}$ *o 24 = 15* • defnyddio strategaethau dyblu a haneru wrth weithio gyda chyfrannau syml, *e.e. ryseitiau*	• defnyddio'r ddealltwriaeth o gywerthoedd ffracsiynau, degolion a chanrannau syml, *e.e. canfod 25% o 60cm a gwybod bod hyn yn gyfwerth â* $\frac{1}{4}$ *o 60cm* • cyfrifo symiau canrannol syml yn seiliedig ar 10%, *e.e. 20%, 5%, 15%* • defnyddio cymhareb a chyfrannedd syml, *e.e. cymysgu paent*
	Cyfrif yn y pen ac yn ysgrifenedig	• canfod gwahaniaethau o fewn 100 • adio a thynnu rhifau 2 ddigid • dosrannu er mwyn dyblu a haneru rhifau 2 ddigid	• canfod gwahaniaethau o fewn 1 000 • adio rhif 2 ddigid at, neu dynnu rhif 2 ddigid o, rif 3 digid drwy ddefnyddio dull ysgrifenedig priodol • lluosi a rhannu rhifau 2 ddigid â rhif 1 digid	• canfod gwahaniaethau o fewn 1 lle degol, *e.e. wrth fesur* • adio a thynnu rhifau 3 digid drwy ddefnyddio dull ysgrifenedig priodol • lluosi a rhannu rhifau 3 digid â rhif 1 digid	• adio a thynnu rhifau drwy ddefnyddio rhifau cyfan a degolion wrth weithio gyda mesuriadau • lluosi rhifau 2 a 3 digid â rhif 2 ddigid • rhannu rhifau 3 digid â rhif 2 ddigid
	Amcangyfrif a gwirio	• defnyddio adio i wirio tynnu • defnyddio dyblu i wirio haneru • adio droeon er mwyn gwirio lluosi	• gwirio atebion drwy ddefnyddio gweithrediadau gwrthdro • amcangyfrif drwy dalgrynnu i'r 10 neu'r 100 agosaf	• gwirio atebion drwy ddefnyddio gweithrediadau gwrthdro • amcangyfrif drwy dalgrynnu i'r 10, y 100 neu'r 1 000 agosaf	• gwirio atebion drwy ddefnyddio gweithrediadau gwrthdro • amcangyfrif drwy dalgrynnu i'r 10, y 100, y 1 000 neu'r rhif cyfan agosaf
	Arian	• defnyddio gwahanol gyfuniadau o arian i dalu am eitemau hyd at £2 a chyfrifo'r newid • trefnu a chymharu eitemau hyd at £10	• defnyddio arian i dalu am eitemau hyd at £10 a chyfrifo'r newid • rhoi eitemau yn eu trefn a'u cymharu hyd at £100 • adio a thynnu rhifau degol yng nghyd-destun arian (cyfanswm llai na £10)	• cymharu a rhoi eitemau mewn trefn o ran cost, hyd at £1000 • adio a thynnu rhifau sy'n cynnwys 2 le degol yng nghyd-destun arian (cyfanswm llai na £100) • ymdrin ag arian, cymharu costau mewn gwahanol siopau a phenderfynu beth gellir ei brynu gyda chyllideb benodedig • deall bod cyllidebu'n bwysig	• defnyddio'r termau elw a cholled mewn gweithgareddau prynu a gwerthu a gwneud cyfrifiadau syml ar gyfer hyn • deall y costau, y manteision a'r risgiau sy'n gysylltiedig â defnyddio cyfrifon banc
Defnyddio sgiliau mesur	**Hyd, pwysau (màs) a chynhwysedd**	• defnyddio unedau mesur safonol: – hyd: mesur ar bren mesur i'r $\frac{1}{2}$ cm agosaf – pwysau: defnyddio pwysau 5g, 10g a 100g – cynhwysedd: defnyddio litrau a hanner litrau; mesur i'r 100ml agosaf	• mesur ar bren mesur i'r mm agosaf a chofnodi drwy ddefnyddio cymysgedd o unedau, *e.e. 1cm 3mm* • defnyddio clorian i bwyso gwrthrychau i'r 5g, 10g, 25g neu'r 100g agosaf (ymraniadau wedi'u marcio) • mesur cynhwysedd i'r 50ml neu'r 100ml agosaf • trosi unedau o hyd metrig yn unedau llai, *e.e. cm yn mm, m yn cm, km yn m*	• cofnodi drwy ddefnyddio nodiant degol, *e.e. 4.2mm* • darllen clorian sy'n cynnwys 10 ymraniad cyfartal rhwng pob prif uned • defnyddio trawsnewidiadau syml, *e.e.* $\frac{1}{4}$ *km = 250m* • mesur perimedrau	• defnyddio amrywiaeth o gloriannau ac offer mesur, *e.e. clorian lle ceir 4 ymraniad cyfartal rhwng y prif unedau* • cofnodi mesuriadau mewn ffyrdd gwahanol, *e.e. 2.3kg = 2kg 300g* • defnyddio ieithwedd unedau imperial a ddefnyddir yn feunyddiol, *e.e. milltiroedd, peintiau*
	Amser	• dweud faint o'r gloch yw hi i'r 5 munud agosaf ar gloc analog a chyfrifo faint o amser sydd yna tan yr awr nesaf • darllen oriau a munudau ar gloc digidol 12-awr gan ddefnyddio confensiynau am/pm	• dweud faint o'r gloch yw hi i'r funud agosaf ar glociau analog • darllen oriau a munudau ar gloc digidol 24-awr • defnyddio stopwatsis i amseru a rhoi digwyddiadau yn eu trefn mewn eiliadau • defnyddio calendrau i gynllunio digwyddiadau	• darllen a defnyddio clociau analog a digidol • defnyddio stopwatsis i amseru digwyddiadau mewn munudau ac eiliadau, a rhoi'r canlyniadau mewn trefn • cyflawni gweithgareddau ymarferol sy'n cynnwys digwyddiadau wedi'u hamseru ac egluro pa uned amser sydd fwyaf priodol	• defnyddio a dehongli amserlenni a rhestrau er mwyn cynllunio digwyddiadau a gweithgareddau a chyfrifo yn rhan o'r broses gynllunio • amcangyfrif hyd taith o ran amser • defnyddio stopwatsis i amseru digwyddiadau mewn munudau ac eiliadau i'r degfed eiliad agosaf
	Tymheredd	• nodi darlleniadau tymheredd drwy ddefnyddio thermomedrau wedi'u labelu'n syml a dehongli darlleniadau uwch ac is na 0°C		• mesur a chofnodi'r tymheredd lle ceir darlleniadau positif a negatif • cyfrifo'r gwahaniaeth rhwng gwahanol dymereddau, gan gynnwys rhai lle bydd y tymheredd yn codi ac yn gostwng heibio 0°C	
	Arwynebedd a chyfaint **Ongl**				
Defnyddio sgiliau data	**Casglu a chofnodi data** **Cyflwyno a dadansoddi data** **Dehongli canlyniadau**	• cyflwyno data drwy ddefnyddio: – rhestrau syml, siartiau cyfrif, tablau a diagramau – graffiau bar a graffiau bar llinell wedi'u labelu fesul 2, 5 a 10 – pictogramau lle bydd un uned yn cynrychioli mwy nag un gwrthrych drwy ddefnyddio allwedd syml – diagramau Venn a Carroll • echdynnu a dehongli gwybodaeth o siartiau, amserlenni, diagramau a graffiau syml.		• cyflwyno data drwy ddefnyddio: – rhestrau, siartiau cyfrif, tablau a diagramau, tablau amledd – siartiau bar, siartiau data wedi'u rhannu i grwpiau, graffiau llinell, graffiau trawsnewid • echdynnu a dehongli gwybodaeth o ystod gynyddol o ddiagramau, amserlenni a graffiau, gan gynnwys siartiau cylch syml • defnyddio cyfartaleddau ac ystod i ddisgrifio set ddata.	

© Hawlfraint y Goron Mehefin 2012

WG14632

Rhifedd

Cyfnod Allweddol 3

Llinynnau	Elfennau	Blwyddyn 7	Blwyddyn 8	Blwyddyn 9
		Mae dysgwyr yn gallu:	**Mae dysgwyr yn gallu:**	**Mae dysgwyr yn gallu:**
Datblygu ymresymu rhifyddol	**Adnabod prosesau a chysylltiadau**	• trosglwyddo sgiliau mathemategol ar draws y cwricwlwm mewn amrywiaeth o gyd-destunau a sefyllfaoedd bob dydd • dewis, treialu a gwerthuso amrywiaeth o ddulliau posibl, a rhannu problemau cymhleth yn gyfres o dasgau • blaenoriaethu a threfnu'r camau perthnasol sydd eu hangen er mwyn cwblhau tasg neu gyrraedd datrysiad • dewis strategaeth feddyliol neu ysgrifenedig a gwybod pryd mae'n briodol defnyddio cyfrifiannell • defnyddio cyfrifiannell gwyddonol i gyfrifo'n effeithiol ac effeithlon drwy ddefnyddio'r ystod o fotymau ffwythiant sydd ar gael • nodi, mesur neu gaffael yr wybodaeth sydd ei hangen i gwblhau'r dasg • nodi pa wybodaeth bellach y gellid bod ei hangen a dewis pa wybodaeth sydd fwyaf priodol • dewis mathemateg a thechnegau priodol i'w defnyddio • amcangyfrif a delweddu maint wrth fesur a defnyddio'r unedau cywir		
	Cynrychioli a chyfathrebu	• rhoi eglurhad manwl ynglŷn â'r canlyniadau a'r gweithdrefnau gan ddefnyddio ieithwedd fathemategol briodol • mireinio'r dulliau o gofnodi gwaith cyfrifo • defnyddio nodiant, symbolau ac unedau mesur priodol, gan gynnwys mesuriadau cyfansawdd • dewis a llunio siartiau, diagramau a graffiau priodol a chanddynt raddfeydd addas • llunio a dehongli graffiau sy'n disgrifio sefyllfaoedd o'r byd go iawn • dehongli cyflwyniadau ar ffurf graffiau a ddefnyddir yn y cyfryngau, gan gydnabod y gallai rhai graffiau fod yn gamarweiniol		
	Adolygu	• dewis a chymhwyso strategaethau gwirio priodol • dehongli atebion yng nghyd-destun y broblem ac ystyried a yw'r atebion yn synhwyrol, gan gynnwys yr hyn y mae'r cyfrifiannell yn ei arddangos • gwirio a chyfiawnhau canlyniadau neu ddatrysiadau • dehongli gwybodaeth fathemategol; defnyddio graffiau, diagramau a data i ddod i gasgliadau • defnyddio data i ddod i gasgliadau, a sylweddoli y gall rhai casgliadau fod yn gamarweiniol		
Defnyddio sgiliau rhif	**Defnyddio ffeithiau rhif a'r berthynas rhwng rhifau**	• darllen ac ysgrifennu rhifau o unrhyw faint a defnyddio'r pedwar gweithrediad a'r cysylltiadau rhyngddynt, *e.e. sylweddoli mai gwrthdro lluosi yw rhannu* • atgyfnerthu ffeithiau a strategaethau meddwl allweddol, *e.e. parau o rifau sy'n creu 1, 10, 100, 1000, ac ati* • atgyfnerthu ffeithiau am luosi a rhannu drwy ddefnyddio amrywiaeth o strategaethau gan gynnwys haneru a dyblu • defnyddio ffactorau a lluosrifau	• defnyddio pwerau ac indecsau • atgyfnerthu ffeithiau a strategaethau meddwl allweddol • defnyddio ffeithiau sy'n hysbys i ddatblygu ffeithiau eraill, *e.e. 0.7 x 6, 0.03 x 8*	• deall pwysigrwydd pwerau 10 • dangos ymwybyddiaeth o'r angen am ffurf safonol a'i dangos ar gyfrifiannell • defnyddio'r termau sgwâr, ail isradd, ciwb, trydydd isradd a chilyddol
	Ffracsiynau, degolion, canrannau a chymarebau	• defnyddio cywerthedd ffracsiynau, degolion a chanrannau i gymharu cyfrannau • sylweddoli bod rhai ffracsiynau yn ddegolion cylchol, *e.e.* $^1/_3$ *yw* $0.33\dot{3}$ • cyfrifo canrannau symiau drwy ganfod 1% i ddechrau, h.y. rhannu â 100, gan ddefnyddio dulliau digyfrifiannell lle bo modd • defnyddio cymarebau a chyfrannedd, *e.e. graddfeydd map 1:100 a chymarebau gêr*	• defnyddio cywerthedd ffracsiynau, degolion a chanrannau i ddewis y rhai sydd fwyaf priodol er mwyn cyfrifo • symleiddio cyfrifiad drwy ddefnyddio ffracsiynau ar eu ffurf symlaf • defnyddio cyfrifiannell i gyfrifo canran, ffracsiwn, degolyn o unrhyw swm lle bo'n briodol • cyfrifo canlyniad cynnydd neu ostyngiad canrannol • defnyddio cymhareb a chyfrannedd	• defnyddio gwerthfawrogiad o gywerthedd ffracsiynau, degolion a chanrannau • defnyddio a dehongli ffracsiynau a gynrychiolir ar ffurf wahanol, *e.e. rhifau cymysg a ffracsiynau pendrwm* • mynegi un swm ar ffurf canran swm arall • cyfrifo cynnydd neu ostyngiad canrannol
	Cyfrif yn y pen ac yn ysgrifenedig	• defnyddio gweithdrefnau ysgrifenedig effeithlon i adio a thynnu rhifau cyfan a degolion hyd at 2 le degol • lluosi a rhannu rhifau cyfan 3 digid â rhifau cyfan 2 ddigid; ymestyn hyn i luosi a rhannu degolion sy'n cynnwys un neu ddau le degol â rhifau cyfan 1 digid • lluosi a rhannu rhifau cyfan â 0.5, 0.2 , 0.1 • defnyddio'r drefn gweithrediadau	• cyfuno gweithdrefnau ysgrifenedig effeithlon i adio a thynnu rhifau cyfan a degolion gan gynnwys hyd at 2 le degol • defnyddio gweithdrefnau effeithlon i luosi a rhannu rhifau a degolion cyfan, gan gynnwys degolion fel 0.6 neu 0.06; deall lle i roi'r pwynt degol drwy ystyried y cyfrifiad cywerth • defnyddio'r drefn gweithrediadau gan gynnwys cromfachau	• defnyddio dulliau ysgrifennu effeithlon i adio a thynnu rhifau cyfan a degolion o unrhyw faint, gan gynnwys cymysgedd o rifau bach a mawr sy'n amrywio o ran nifer y lleoedd degol • lluosi a rhannu rhifau cyfan a degolion • defnyddio'r drefn gweithrediadau gan gynnwys cromfachau a phwerau
	Amcangyfrif a gwirio	• defnyddio amrywiaeth o strategaethau i wirio cyfrifiadau gan gynnwys gweithrediadau gwrthdro, cyfrifiadau cyfwerth a rheolau rhanadwyedd • talgrynnu er mwyn cael amcangyfrif o atebion • cyflwyno atebion hyd at nifer penodedig o leoedd degol	• talgrynnu er mwyn amcangyfrif atebion i broblemau hyd at nifer penodedig o ffigurau arwyddocaol • cyflwyno atebion hyd at nifer penodedig o ffigurau arwyddocaol	• amcangyfrif a brasamcanu cyfrifiadau, a'u cyfiawnhau • dewis y lefel briodol o gywirdeb wrth gyflwyno atebion
	Arian	• defnyddio elw a cholled mewn cyfrifiadau prynu a gwerthu • deall y costau, y manteision a'r risgiau'n gysylltiedig â chyfrifon banc, gan gynnwys cardiau banc	• gwneud cyfrifiadau'n gysylltiedig â TAW, arbed a benthyca • gwerthfawrogi egwyddorion sylfaenol cyllidebu, arbed (gan gynnwys deall adlog) a benthyca	• cyfrifo gan ddefnyddio arian tramor a graddfeydd cyfnewid • deall y risgiau'n gysylltiedig â gwahanol ffyrdd o arbed a buddsoddi • deall y gall yswiriant ddiogelu rhag rhai risgiau ariannol
Defnyddio sgiliau mesur	**Hyd, pwysau (màs) a chynhwysedd**	• trosi rhwng unedau'r system fetrig a gwneud cyfrifiadau syml • darllen a dehongli graddfeydd ar amrywiaeth o offer mesur	• defnyddio unedau mesur cyffredin, trosi rhwng unedau cysylltiedig yn y system fetrig a gwneud cyfrifiadau wrth ddatrys problemau • defnyddio cywerthoedd metrig bras ar gyfer unedau imperial a ddefnyddir bob dydd	• creu cysylltiadau rhwng amser, cyflymder a phellter
	Amser	• defnyddio stopwatsis i fesur amser, gan dalgrynnu i'r canfed eiliad agosaf • defnyddio parthau amser	• defnyddio stopwatsis gan ddehongli ffracsiynau eiliadau'n briodol • defnyddio amserlenni a pharthau amser i gyfrifo amser teithio	
	Tymheredd	• cofnodi'r tymheredd mewn Celsius a Fahrenheit	• trosi'r tymheredd rhwng Celsius a Fahrenheit	• trosi'r tymheredd rhwng Celsius a Fahrenheit
	Arwynebedd a chyfaint **Ongl**	• canfod perimedrau a defnyddio fformiwla i gyfrifo arwynebedd petryal a thriongl • defnyddio onglydd	• cyfrifo arwynebeddau siapiau cyfansawdd (*e.e. petryalau a thrionglau*) a chyfaint solidau syml (*e.e. ciwbiau a chiwboidau*) • defnyddio cyfeiriant a chyfeirnodau grid i bennu lleoliadau	• canfod beth yw arwynebedd a chylchedd cylchoedd • cymhwyso dealltwriaeth o gyfeiriant ac o raddfa i ddehongli mapiau a chynlluniau er mwyn creu cynlluniau manwl gywir a lluniad wrth raddfa ar gyfer llwybrau a theithiau
Defnyddio sgiliau data	**Casglu a chofnodi data** **Cyflwyno a dadansoddi data** **Dehongli canlyniadau**	• casglu eu data eu hunain ar gyfer arolwg syml, *e.e. drwy lunio holiadur* • llunio tablau amledd ar gyfer setiau data, wedi'u rhannu'n grwpiau lle bo'n briodol, mewn cyfyngiadau dosbarth cyfartal (rhoddir y grwpiau i'r dysgwyr) • llunio graffiau a diagramau i gyflwyno'r data ac i adlewyrchu pwysigrwydd graddfa • defnyddio modd, cymedr, canolrif ac amrediad i gymharu dau ddosraniad (data arwahanol) • dehongli diagramau a graffiau (gan gynnwys siartiau cylch).	• cynllunio sut i gasglu data er mwyn profi rhagdybiaethau • llunio tablau amledd ar gyfer setiau data mewn cyfyngiadau dosbarth cyfartal, gan ddewis grwpiau fel bo'n briodol • llunio graffiau i gyflwyno data, gan gynnwys diagramau gwasgariad er mwyn ymchwilio i gydberthynas • dehongli diagramau a graffiau er mwyn cymharu setiau o ddata • defnyddio modd, cymedr, canolrif ac amrediad i gymharu dau ddosraniad (data di-dor).	• profi rhagdybiaethau syml, gan benderfynu sut i gofnodi a dadansoddi'r gwybodaeth o setiau data mawr • llunio a dehongli graffiau a diagramau (gan gynnwys siartiau cylch) i gyflwyno data, a'r dysgwyr i ddewis graddfa briodol • dewis a chyfiawnhau'r ystadegau sydd fwyaf addas ar gyfer y broblem, gan ystyried gwerthoedd eithaf (allanolynnau) • archwilio canlyniadau'n feirniadol, dewis a chyfiawnhau dewis o ystadegau, gan gydnabod cyfyngiadau unrhyw ragdybiaethau a'u heffaith ar y casgliadau a geir • defnyddio offer a dulliau mathemategol priodol i luniadu'n fanwl gywir.

© Hawlfraint y Goron Mehefin 2012